

No.

20 Mayıs 1967

Abis (Ankara)

TİYATRO

Müzikaller

Bir oyunun hikâyesi

Bu haftanın sonundan itibaren ankaralılar, 5 Hazirandan itibaren istanbullular sabahleyin traş olurken veya gece boyanırken, duş yaparken veya banyo alırken, sokakta yürürken veya manikürçüdeyken, kadınıyla ve erkeğiyle bir oyunun şarkılarını mırıldanırlar, yahut ıslıkla çalarlarsa hiç kimsenin şaşmaması lazımdır. Çok kimse için "bu yüzyılın en güzel müzikali" olan ve filminden dolayı Türkiyede zaten bilinen "My Fair Lady"nin ilk temsili Cuma akşamı Ankaradaki Büyük Tiyatroda başlayacaktır.

Bu, Ankarada Devlet Tiyatrosu tarafından sahneye konulan ikinci müzikal olacaktır. Buna rağmen bir müzikali seyredenler, kendilerini o kadar cezbeden temsilin nasıl olağanüstü bir gayretin ve çalışmanın neticesi olduğunu bilmemektedirler. Sadece bir rejisör Bolender'in bu iş için Türkiyede birbuçuk ay geçirdiğini ve temsilin kahramanlarının, bilhassa Ayten ve Cüneyt Gökçer çiftinin bu süre bir manastır hayatı yaşadığını, sabahın çok erken saatinden akşamın çok geç saatine prova yaptığını söylemek, bütün bir kadronun seferber edildiğini belirtmek belki bu konuda bir fikir verebilecektir.

"My Fair Lady", bilindiği gibi, George Bernard Shaw'un "Pygmalion" adlı komedisinden müzikal haline getirilmiştir. Shaw, bu oyunda hiçbir zaman elden bırakmamış olduğu sosyal alayın, hicvin yansıma didaktik amaçlar da gütmüştür. Fonetik profesörü Higgins'e, Londra sebze halinin lahana yaprakları arasından bulup çıkardığı çiçekçi kızı hakiki bir lady haline getirtirken, İngiliz aristokrasisiyle alay eder, ama aynı zamanda, bu aristokrasinin pek övündüğü o güzel konuşmanın, o kibar hallerin, tavırların sanıldığı gibi soylu kişilere vergi olmadığını, birbirinden fark-

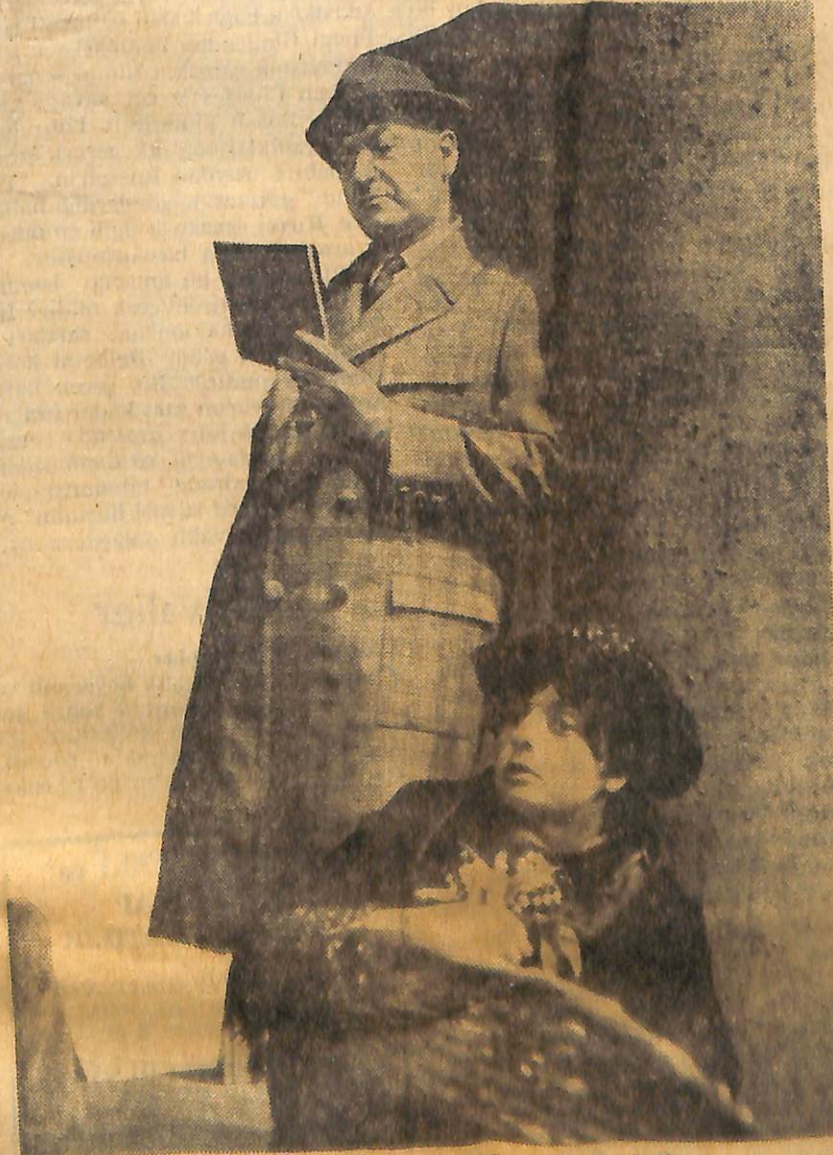
laların kafalarına, Pygmalion'un kazandığı başarıyı kalmaktan büyük bir zevk duyuyorum. Bu başarı, sanatın mutlaka öğretici olması yolundaki inancımı isbat etmektedir."

Pygmalion efsanesi

Bernard Shaw, oyununun temasını eski bir Yunan efsanesinden almıştır. Kıbrısın masal kralı Pygmalion, fildişinden yaptığı bir kadın heykeline, kendi eserine, aşık olmuş, Galathea adını verdiği, en güzel urbalarla giydirip kuşattığı, en güzel gerdanlıklarla, bileziklerle donattığı bu heykele aşk tanrıçası Aphrodite can verince, onunla evlenmiş, ondan Pathmos adında bir de oğlu olmuştur.

sız doğan insanların pekâlâ eğitilebileceğini, bilmediği, alışmadığı şeyleri, çalışarak kısa zamanda öğrenebileceğini de göstermek ister. Eserinin öğretici yönünü, önsözünde, şöyle özetler:

"Bu eser son derece didaktiktir ve bile bile öyle yazılmıştır. Sanatın ders vermeğe kalkmamasını bir papağan gibi tekrarlayıp duran uka-

'Devlet Tiyatrosunda "My Fair Lady"
Covent Garden kapısında fonetik dersi

LÖTFEN DEĞERİNİZ

20 Mayıs 1967

hinin en hatalı, en aptalca, en kişisel hesaplara dayanan, daha önemlisi, o yıllardaki İngiliz yüksek komutasını meydana getirenlerin yeteksizliğini, boşluğunu, sistemin mânasızlığını ortaya koyan en tipik olaydır. Bundan dolayı Richardson, "Hafif süvarinin hücumu"nda her şeyden önce bu sistemi hicvetmek, bu arada da kişiler arasındaki çatışmayı vermek, başından sonuna bozuk bir komuta düzeninin kurbanı olan hafif süvari erlerinin dramını anlatmak istemiştir.

Tuhaf bir savaş

Gerçekte Kırım savaşının yalnız bu olayı değil, fakat savaşın bütünü, kaynaklarından sonuçlarına, zaten bir "tuhaf savaş" olarak geçmiştir. Bir yanda Osmanlı İmparatorluğu, İngiltere, Fransa, küçük Piymont krallığının, öte yanda Rusyanın yer aldığı savaş, aslında, "hasta adam" diye nitelendirilen Osmanlı İmparatorluğunun mirasını paylaşmak için girişilen pazarlıkta uyuşmamaktan çıkmıştır ama, resmî sebebi, Kudüsteeki tapınakların anahtarlarını katoliklerin mi, yoksa ortodoksların mı muhafaza edeceği kavgasından çıkmış gibi gösterilmiştir. Savaş, XIX. yüzyılın ikinci yarısında patlak vermiş, fakat Napoleon savaşlarındaki metodlarla yürütülmüştür. Buharlı gemiler savaşa katılmıştır ama, hiç bir vakit bunlardan, gerektiği gibi yararlanılmamıştır. Modern savaşların ilk büyük çıkartma hareketi yapılmıştır ama, yiyecek, malzeme ikmalî ve sağlık korunması yönünden ortaçağ savaşları karakteri taşımış kolera, tifüs, iskorpit müttefik askerlerini kırıp geçirmiş, savaşın sağlık alanında tek olumlu sonucu, Üsküdar'daki hastahane'de Florence Nightingale'in modern hemşireliğin temelini atması olmuştur, yeniler pek az bir şey kazanmış, yenilenler pek az şey kaybetmişlerdir.

İşte Richardson'un bu "tuhaf savaş" içinde ortaya koymak istediği, o çağın İngiliz yüksek komuta düzeyindeki acayıplıktır. "Hafif süvari hücumu"nun bütün yüksek rütbeli subaylarının -o zamanki âdete göre- hepsi de aristokrat sınıftan gelen, hepsi de asalet unvanı taşıyan, profesyonel askerlikle ilgili bulunmayan, at merakı gibi meselâ bir süvari birliğini kendi paralarıyla donatıp, yine kendi malî güçleri ve

aile nüfuzlarıyla bunun başına geçen, daha küçük rütbedeki subaylara "parya" muamelesi yapan kimselelerdir. Çoğu bencil, kendini beğenmiş, dik kafalı, bildiğini okuyan, askerî disiplini de, askerlik kurallarını da kendilerine göre yorumlayan, geçmiş bir yüzyılın insanlarıdır. Bu aristokrat - askerler, kendi aralarında, yeni yetişen genç profesyonel askerlerle çatışır. Böylelikle Richardson, çocukluğundanberi gerçek yüzünü öğrenmek, öğrendiği vakit de başkalarına anlatmak tutkusunu duyduğu bu olayı "Hafif süvarinin hücumu"nda ortaya koymak fırsatını bulmaktadır. Tarih gerçeklerine sıkı sıkıya bağlı kalan ve bir "Errol Flynn filmi"nden bambaşka nitelik taşımaya çalışılan filmin senaryosu için Charles Wood, savaşa katılan bellibaşlı kimselerin hatıralarına, günlüklerine, ilk gerçek savaş muhabiri sayılan Russell'in "The Times" gazetesine gönderdiği haberlere, Kırım savaşıyla ilgili en önemli araştırmalara başvurmuştur.

Richardson bu amacını istediği gibi gerçekleştirebilecek midir? Bir "super - production"un şartları içinde "öfkeli genç" özelliğini koruyabilecek midir? Bu, geçen hafta Ankaranın yarım saat kadar uzağında iki küçük köy arasında çevrilmesine başlanılan ve önümüzdeki Eylülde Londrada tamamlanması beklenen "Hafif süvari hücumu" piyasaya çıktığı vakit anlaşılacaktır.

Festivaller

Cannes'da sonuçlar

Cannes'da iki haftalık heyecanlı ve yorucu çalışmalarından sonra sonucun alınacağı gün yaklaşınca, iki olay büyük bir merakla izlendi. Gerçekte, iki olay birbirine sıkı sıkı-

ya bağlıydı. Olaylardan birincisi, festival jürisinin, büyük ödül için birbiriyle rekabet edeceği anlaşılan iki film karşısında ikiye bölünmesiydi. Jürinin eski kuşaktan üyeleri, ödüllü Michelangelo Antonioni'nin "The Blow Up - Büyütme" adlı filmine vermek isterlerken, yeni kuşaktan üyeler de Yugoslav yönetmen Aleksandr Petroviçin "Skulpjaci perja - Mutlu çingenelere de rastladım" filmi tutuyorlardı. Bu iki film arasındaki çekişmeyi uzlaştırmayla sonuçlandırmak için Robert Bresson'un "Mouchette"ine oy vermek isteyenler de vardı. Tam bu sırada, jüri üyelerinden genç Fransız yönetmen Claude Lelouch'un istifa ettiği haberi yayıldı. Lelouch, büyük ödüllü alması ihtimali olan Yugoslav filminin Fransada dağıtım hakkına ortak olduğu için jüri üyeliğinden çekilmişti. Festival bu olayın ardı ardusıyla çalkanırken, Lelouch'un yaptığı basın toplantısı ortalığı daha da çok karıştırdı ve aslında bu olayın da jüride iki film arasındaki çekişmeye dayandığı ortaya çıktı. Lelouch'a göre, Yugoslav filmi, festivalde gösterilen bütün filmlerden güzeldi, ödül kazanacağına da şüphesi yoktu. Kendisi, beş gün önce filmin Fransada gösterilmesi hakkını satın almıştı. Durumu hemen festivalin ve jürinin başkanına bildirmiş, ayrıca, Yugoslav filmi oynanırken jüride oy kullanmayacağına namus sözü de vermişti. Ama oylama günü "The Blow Up"ın karşısında "Mutlu çingenelere de rastladım" filmi tutmaktan vazgeçmeyeceğini anlayınca, jüriden ayrılmağa karar vermişti.

Kazananlar

Lelouch'un istifası üzerine 1 ekşiğiyle toplanan jüri Lelouch'un fikrinde olmamalı ki, büyük ödüllü "The Blow Up"ı verdi. En iyi kadın oyuncu ödülünü İsveçli Bo Widerberg'in "Elvira Madigan" filmindeki oyunuyla Pia Degermark, en iyi erkek oyuncu ödülünü de İsraili Uri Zohar'ın "Üç gün ve bir çocuk" adlı filmindeki Oded Kotler kazandı. Macar yönetmen Ferenc Kosa "10.000 güneş" filmiyle en iyi yönetmen ödülünü aldı. Petroviçin "Mutlu çingenelere de rastladım" filmi Cannes Festivali jürisinin ödülünü aldı ama, bunu da İngiliz yönetmen Peter Watkins'ın "Privilege - İmtiyaz"ıyla paylaşmak zorunda kaldı.

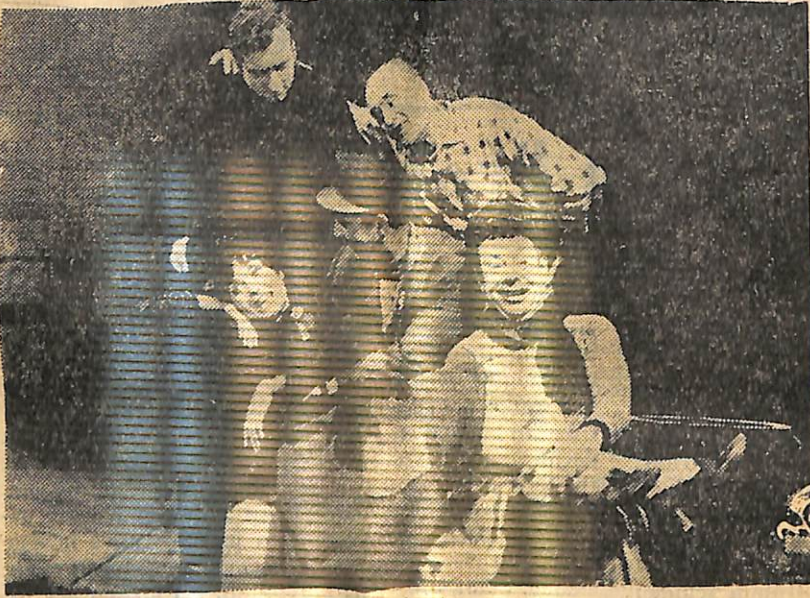
**HER ÇEŞİT ESKİ ve
YENİ KİTAP
ALINIR — SATILIR**

**KİTAP İHTİYAÇLARINIZ
İÇİN BİR TELEFON
KÂFİDİR. 12 38 47**

**ADRES: BÜTÜNDÜNYA
KİTAP SARAYI
Selânik Caddesi No: 6/2**

Kızılay — Ankara

(AKİS: 188)

"My Fair Lady" ve çevresi
Çiçek pazarının gülleri

XVIII. yüzyılda, birçok ressam ve heykeltıraşa ilham veren bu tema edebiyatta, özellikle şiirde, çok kullanılmıştır. Bernard Shaw'a gelince, bu temadan yalnız ana fikri almış, konuyu amacına uygun olarak, tamamıyla serbest bir şekilde işlemiştir. Erkek kahramanı, fonetik profesörü Higgins, bütün "Cockney"ler gibi acaip ve berbat bir İngilizce konuşan çiçekçi kız Eliza ile ilgilenir, kendisi gibi fonetik uzmanı olan arkadaşı Albay Pickering'le bahse tutuşunca da kızı evine götürür, ona iyi konuşmayı, iyi giyinmeyi, bir kelimeyle kibarlığı öğretir. Altı ay sonra, bir baloda, kızı Londra sosyetesine düşes olarak tanıdığı zaman herkes buna inanır ve arkadaşıyla giriştiği bahsi kazanır. Ama Higgins, bir hiçten yarattığı lady'sine aşık değildir. Tersine, Shaw'un oyununda Pygmalion'a aşık olan Galathea'dır. Ama Shaw'un Eliza'sı gerçekleri görmesini bilen, sağduyu sahibi bir kızdır. Onunla evlenirse, üstün kişiliğinin altında ezileceğini bilir. Shaw'a göre de eski günlerdeki arkadaşı Freddy onun için daha uygun bir kocadır. Evlenecekse onunla evlenmelidir. "Pygmalion"un sonunda, durum belli değildir, Eliza'nın kimle evleneceği açıklanmaz, ama Bernard Shaw, son baskılarından birine yazdığı önsözde, onun Freddy

ile evlenip bir çiçekçi dükkânı açtığını söyler.

Oyundan müzikale

1912'de oynanıp yayınlanan "Pygmalion"un kısa zamanda bütün dünyada kazandığı başarı, gördüğü ilgi, birçok kimsede onu filme çekmek, müziklendirmek, bir müzikal komedi haline getirmek fikrini uyandırmıştır. Bernard Shaw, 1933'de Gabriel Pascal'e film müsaadesini verdiği halde, müzikal konusunda kendisine yapılan bütün teklifleri -hatta en caziplerini- olumlu karşılamamış, meşhur inatçılığıyla hepsini reddetmiştir. Kendisine kabul ettirilebilen tek şey oyuna şarkılar eklenmesi olmuştur.

Eseri müzikal haline getirmeyi çok isteyen yazar Alan Jay Lerner ile Frederick Loewe, bu konuda en çok sebat gösterenler ve sabretmesini bilenler olmuşlardır. Bernard Shaw'yu tanıyan bir dostlarından üstada tekliflerini kabul ettirmeğe çalışmasını rica etmişler. Bu dostlarına Shaw'un verdiği cevap şu olmuştur:

"— Pygmalion'un kendi müziği kendine yeter. Benim diyalogumu veteri kadar müzikal bulmadıklarına göre, bu dostlarımız birer dâhi galiba!.."

1950'de Bernard Shaw öldükten

sonra, vaktiyle eseri filme çekmiş olan Gabriel Pascal, mirasçılardan kısa süreli bir müzikal yapma izni koparmayı başarmıştır. Ama Broadway prodüktörlerinden hiçbiri böyle bir teşebbüse para yatırıma yanaşmamıştır. Daha sonra, 1952'de, Alan Jay Lerner'le Frederick Loewe bu işe girişmişler, ama onlara izin verilmemiştir. 1954'de Gabriel Pascal ölünce, "Pygmalion"un müzikal haline getirilmesi projesi suya düşer gibi olmuştur. Werner'le Loewe yeniden işe girişmişlerdir. Ellerinde müsaadeleri olmadığı halde, aynı yılın sonlarına doğru, müzikal adaptasyonlarını tamamlamışlardır.

"My Fair Lady"nin doğuşu

Böylece, çağımızın en başarılı müzikali sayılan "My Fair Lady" iki sanatçının ortaklaşa gayretleri ve çalışmaları sonunda, nihayet meydana gelmiş oluyordu. Alan Jay Lerner, bu çalışmalar sırasında düşüncükleri tereddütleri şöyle anlatıyor:

"Pygmalion'u müzikal haline getirmeye karar verdiğimiz zaman, oyundaki olayları, vakayı değiştirmeden, tam mânasıyla bir müzikal çıkarmayı nasıl başarabileceğimizi bilmiyorduk. Ama oyunu tekrar tekrar, dikkatle okuyunca anladık ki konuyu değiştirmeye hiç lüzum yoktur. Bernard Shaw'un oyununda sahne dışında geçen olayları metne katmakla bu iş pekâlâ olabilecekti."

Gerçekten de öyle olmuştur. Lerner ile Loewe, metne ufak tefek parçalar eklemek zorunluğunu duymuşlardır. Ama Shaw'un üslubuna, vakanın akışına o kadar bağlı kalmışlardır ki, bu parçalar hiçbir zaman eklemeye olduklarını duyurmuşlardır. Hatta Shaw'a ait metnin nerede bittiğini, Lerner'e ait metnin nerede başladığını söyleyebilmek çok zordur. Araya müzikal komedinin gerekli kaldığı beşeri ve duygulu birkaç replik konulmuşsa, bu da Shaw'un iğneleyici, hatta ısrırgan tarafını hafifletmek için konulmuştur. Esere Bernard Shaw'da olmayan sanimi, romantik bir ifade kazandırılması müzikale parlaklık vermiştir. Sonu hariç, vakada hiçbir değişiklik yapılmamıştır. Sınıf farklarının yanlış anlaşılması, yüksek sosyetenin hievi bakımından kâhkahalar yaratan sahneler müzikalde de korunmuştur. Eliza'nın Higgins'le birleşmesi şeklinde de

Ayten Gökçerin gözüyle

Sayın Prof. Higgins

Ben bunu söylediğim için belki bir çok kimsenin hatırına "kuzguna yavrusu beyaz görünür" tekerlemesi gelecektir ama, gene de söyleyeceğim ve inanınız ki bunu söylerken kendisine kocam olarak duyduğum hislerden kendimi ayırıyorum: Cüneyt Türkiyenin değil, dünyanın en iyi aktörlerinden biridir. Onunla oynamak kadar, rejisörlüğünü yaptığı piyeslerde çalışmak da zevktir. Yumuşak ve çok rahat çalışır. Oyuncuları ambale etmez, onları kendi haline bırakır. Nerede müdahale edip istikamet vereceğini bilir. Bundan dolayıdır ki bizim tiyatronun içinden ve dışından sanatçılar onunla çalışmayı çok isterler.

Her aktör ve aktrıs gibi o da eser meydana çıkarırken sınırlıdır, heyecanlıdır. Ama bu sınırını ve heyecanını arkadaşlarına geçirmemeğe bakar. Aksine, bilhassa rejisörlüğünü yaptığı piyeslerde sahnedekilere kuvvet verir. Ancak onların yanından ayrılp ta fuayyeye geçtiğinde gerginlik ve heyecan yüz ifadelerinde belirir. Onu yakından tanımayanlar bunu bazen dedikodu konusu bile yaparlar. Son zamanlarda bu durumunun yanlış yorumlandığını anlayınca fuayyede pek görünmemeye başladı.

Cüneyt iyi insandır. Altın gibi kalbi vardır. Kendisine yapılan veya yapılmak istenilen fenalıkları çok kolay affeder. Bu yüzden onu istismar edenler olmuş, eliyle yarattığı kimseler gün gelmiş, karşısına dikilmişler, fakat onlar hatalarını anladıklarında Cüneytin kalbinde hiç bir iz kalmamıştır.

Bazen onun iyiliği beni kızdıracak hal alır. Buna mukabil tiyatroya ait herşeyi tek tek düşünüp yaptığı halde tiyatronun dışında çok ihmalkâr bir dosttur. Arkadaşlarını sever, onlarla olmak ister ama, arama kabiliyeti kıttır. Hattâ, hemen hiç arayamaz. Ne yapacaksınız, huyu budur. O tarafını ben telâfi etmeye çalışırım. Tabii bu huyu edinmesinin bir sebebi de işinin daima başından aşkın olmasıdır.

Cüneyt sessizdir ve ağır başlıdır. İlk bakışta gururlu tesiri bırakır. Aslında son derece mütevazidir. Hattâ, lüzumundan fazladır gene hence.. Dışarda umumiyetle çekingen olmasına rağmen evde son de-

rece neşeli bir küçük çocuk gibidir. Bu onun iki ayrı yönüdür: İşinde ciddi ve dikkatli, evindeyse bambaşka.. Evden içeri girince mümkün nisbetinde tiyatrodan konuşmayız. Bunu bilhassa ben prensip edindim. Ona hiç bir şey sormam. Hep başka şeylerden bahsedirim, onun da havası değişir. Bazen o hale gelir ki turneye gideceğimizi arkadaşlarımdan öğrenirim. Haberim olmadığımı söylediğim zaman hepsi bir garip karşılarlar, hattâ "numara yapıyor" diye içlerinden geçirirler. Katıyen öyle değildir. Söylenenlerin aksine, onun işine asla karışmam. En kızdığı şey de, zaten işlerine karışılmasıdır. Ben bunu, o istese de yapamam ya.. Kendi işimden başka bir şeye karışmak âdetim yoktur. O karşı sütunlarda bu hususta ne diyor bilmem ama, ben kendimce pek dırdırcı kadındım değilimdir!

Cüneyt herkesin iyiliğini ister. Yaptığı yardımları söylemekten hoşlanmaz. Nankörlükler karşısında kırılırsa da belli etmez. Evinde arkadaşlarıyla oturmak hoşlanır. İkimiz de gece hayatına fazla düşkün değilizdir. Buna mesleğimiz de müsait sayılmaz ya..

Cüneytin en büyük zevklerinden biri evidir. Evinin çok sever. Her şeyle ayrı ayrı meşgul olur. Sınırlı olduğu zaman onunla fazla konuşmamayı tercih ederim. Taktığım budur.

Tatlıya çok düşkündür. Bazen sırf onu kızdırmak için eve tatlı alırım. Yememek için direnir. (Kilo meselesi). "Nereden çıktı bu? Kim getirdi bunu?" diye söylenir söylenir, sonra bir bakarım tatlının kıvrıntısı kalmamış. Hastalığı çocuk hastalığı gibidir. Nazlanır, endişelenir, kızar. Ben de onun bu halne hep gülerim.

Şimdi, içimdeki bir şeyi söyleyeyim. Sık sık Atatürkü perdede kim oynayacak diye yazılar okuyorum ve her zaman özentiyile dışarıya bakıyoruz, dışardan isimler arıyoruz. Bir türkü perdede yalnız ve yalnız gene bir türk canlandırabilir ve Cüneyt Gökçerden başka Atatürkü oynayacak aktör Türkiyeye gelmemiştir.

Gelemez de.. —

AYTEN GÖKÇER

tirilen final de, hemen bütün müzikallerin "happy end"le bitmesinin arzu edilmesi yolundaki alışkanlığa uyulmasından ileri gelmiştir ve bu final, kabul etmek lâzımdır ki, müzikal seyircisi için daha tatmin edici olmuştur.

Lerner ile Loewe, müzikali tamamladıktan sonra, Higgins roki-

nün eserin kaderi üzerinde ağır basacağını bildiklerinden, daha Shaw'un mirasçılarıyla anlaşmadan, Rex Harrison'la anlaşmışlar, bu komedyeni o role bağlamışlardır. Nihayet mirasçılardan izni de koparıncaya, 1965 Temmuzunda, bütün gerekli anlaşmalar imzalanmış, Herman Levin prodüktörlüğü kabul etmiş,

Columbia Radyo Şebekesi de prodüksiyonu finanse etmeği üzerine alarak 400 bin dolar sermaye koymuştur. Bu şartlar altında bütün hazırlıkları tamamlanan "My Fair Lady"nin ilk temsili, nihayet 15 Mart 1956 akşamı New York'ta, Mark Hellinger Tiyatrosunda verilmiştir.

Ertesi gün, "New York Times"ın ünlü tiyatro eleştirmeni Brooks Atkinson, "My Fair Lady" temsili için şunları yazıyordu:

"Bu yüzyılın en zevkli, en başarılı müzikali. Yaratış dehasına yaklaşılmış olan bir eser. Zekâ, ustalık ve tathlık bakımından My Fair Lady nice yıllardır dinleyemediğimiz bir güzelliktedir."

William Hawkins de şöyle diyor-du:

"Efsanevi bir geceydi. Özlediğimiz herşey var bu eserde. My Fair Lady kalplerinizi fethediyor ve gülmekten kırılıyorsunuz."

Müzikalin, ilk günlerden, büyük ilgi uyandırmasına ve gişelerin önünde kuyrukların meydana gelmesine bu kadarı yeterdi. Amerikada tiyatro eleştirmenlerinin verdikleri hüküm kesindir. Çok defa bir oyunun ve oyunla beraber yazarın, tiyatronun, prodüktörün, işe para yatanların almyazısı bu hükümlere bağlıdır. Özellikle de büyük gazetelerde, ünlü eleştirmenlerin verdikleri hükümlere...

"My Fair Lady" ilk anda öyle parlak övgülerle karşılanmıştı ki uzun bir zafer yolculuğuna çıkacağı muhakkak gibiydi. Nitekim öyle oldu. New York'ta tam on, Londrada dokuz yıl, başka ülkelerde de uzun süre kapalı gişe oynanarak bütün rekorları kırdı.

Başarının kahramanları

Kazanılan başarının kahramanları, bir bakıma, "My Fair Lady"yi müzikal haline getiren Alan Jay Lerner'le Frederick Loewe'dir. Tasarladıkları eseri, bütün engelleri aşarak ve büyük emek harcıyarak, en iyi şekilde mevdana getirmişler, mü-kâfatını da görmüşlerdir.

Bunlardan Alan Jay Lerner, Harvard Üniversitesini bitirdikten sonra, Broadway için iki oyun yazmış, olumlu sonuç alamamış, sonra uzun süre yazdığı radyo oyunlarında başarı göstermiş, ama yıldızı, bir gün Frederick Loewe'yle tanıştıktan ve beraber çalışmaya başladık-tan sonra parlamıştır.

Bugün müzikal bestecilerinin en tanınmışlarından biri olan Loewe'ye gelince, daha beş yaşında iken piyano çalmaya, dokuzunda kompozisyon yapmaya başlamış, on üçün-

Gökçerin kaleminden

Evdeki Eliza

Ayten, hep inanmışımdır, Tanrının san'atkâr olsun diye yarattığı kimselerden biridir. Zekâ dolu -ne saklayayım, güzel gözleriyle ne istediğini iyi bilen bir insandır. Şahsiyet sahibidir. Çalışmaktan yılmaz. Zekâsı, fiziği, kabiliyeti, müzikalitesi onu tiyatronun her türünde aranan bir oyuncu yapmıştır. Dedikodular onu engellemez. Aksine, onu çalışmaya teşvik eder. En iyi cevabın bu olduğuna inanır. Mesleğine vurgun bir kadındır.

Dostluk kelimesi, tam anlamını onda bulur. En dar zamanlarda bile dostlarını ihmal etmez. Fedakârdır. Beni bu konuda daima tenkid eder. Tabiat ve hayvan sevgisi sonsuzdur. Sanki hayvanlar bunu bilir. Kimsenin yanına sokulmaya cesaret edemediği köpek, onun yanında birden kuyruk sallamaya başlar, kuzu kesilir.

Umumiyetle hâkim olmaktan hoşlanır. Buna fırsat bulamazsa hırçınlaşır. Araba kullanmasını benim yanımda öğrendiği halde ben-den daha iyi şoför olmakla övünür. Ama ben de zaman zaman ona haddini bildiririm! Aslında, iyi şoför olan tabii benim ve direksiyon benim elimdedir.

Şaşılacak kadar iyi bir ev kadımıdır. Prova ve temsillerden yor-gun argın geldiği zamanlarda bile on dakikada sofraya donatır.

Hastalığımı belli etmekten hoşlanmaz. İstiraba çok mütehammildir.

Sakacıdır. Taklitçidir. Ailesine düşkündür. Sabahları erken kalk-maktan hoşlanmaz, ama çalışmaları başlamışsa herkesten evvel ayak-tadır. Oyun akşamları tiyatroya çok erken gider. Saat 6.30'u geçmiş ise sinirinden yanına yaklaşmaz. Kızdığı ve kırıldığı zaman belli etmez. Neşelendiğinde ise çok tatlıdır. Hele beraber türküler söyleriz ki keyfimizden yanımıza varılmaz.

Çok arkadaş canlısıdır, sabırlıdır. Ama bir defa da kırıldı mı, onu tekrar kazanmak zor olur. Haksızlıklar karşısında düşmanımı bile müdafaa eder. Hele dostları hakkında hiç lâf edemezsiniz. Kendisine söylenmiş kadar üzülür. Ketumdur. Kolay sır vermez. Gösterişten hoşlanmaz. Her hali ile samimi, olduğu gibi bir insandır. Daima halkın arasında olmak ister. "Benim en büyük dayanağım seyircilerim olmuştur" der.

Ayten sevillecek bir insandır. — CÜNEYT GÖKÇER

de de Berlin Senfoni Orkestrasıyla parlak bir konser vermiştir. Küçük yaşta Amerikaya göçetmiş, konserleri umduğu ilgiyi görmeyince, bini-cilik öğretmenliği, hatta boksörlük yaparak hayatını kazanmak zorun-da kalmıştır.

İki arkadaş, birlikte çalışmaya başlayınca, Detroit Radyosu için hazırladıkları "The Life of the Party" ile kazandıkları ilk ortak başarı on-

lara umut vermiş, bunu Broadway için yazdıkları "What's Up" ile "Ba-hardan Önceki Gün" ile izlemiştir. Da-ha sonra, Tiyatro Eleştirmenleri Ö-dülünü kazanan ilk müzikal olarak anılan ve New York'ta beş, Londra-da dört yıl afişte kalan "Brigadoon", gene uzun süre oynanan "Vagonunu boya" müzikali onlara şöhretin yo-lunu açmış, "My Fair Lady" de ad-larını dünyaya duyurmuştur.

"My Fair Lady" ve yaratıcıları
Bir çiçek - iki böcek

Bizde "My Fair Lady"

Bir tiyatro adamı için "My Fair Lady"yi görüp de beğenmemek, kendi tiyatrosunda oynamak veya oynatmak istememek kolay değildir. Hele bu tiyatro adamı müzikal yeteneği de olan bir komedyense...

Cüneyt Gökçer de eseri ilk defa Londrada gördüğü zaman hayran olmuş, bizde oynanması için de hemen harekete geçmiştir. Ama o sı-

ralarda "My Fair Lady"nin copyright'ını ellerinde tutanlarla bestecisi Frederick Loewe arasında çıkan bazı anlaşmazlıklar, sonra Türkiyede oynanmasına izin verilmesi için ileri sürülen ağır şartlar -özellikle mali şartlar- olumlu bir sonuç almasına engel olmuştur. Bunun üzerine, sanatçılarımız kadar seyircimiz için de ilgi çekici olan müzikal komedi denemesini Cüneyt Gökçer, ister istemez, başka bir eserle yapmak zorunda kalmış, ama

tercihi gene seviyeli bir müzikal, konusunu Shakespeare'in "Hırçın Kız"ından alan "Kiss me Kate!" üzerinde olmuştur. Bu da Devlet Tiyatrosuna, geniş bir bale ve müzik kültürünün yanı sıra, zengin tecrübesi -ve ince bir zevki- olan gerçek bir sanat adamını tanımak, ihtisasından yararlanmak fırsatını vermiştir. Bu sanat adamı, ünlü bale ustası George Balanchine'in yanında yetişmiş, New York City Ballet'de uzun yıllar onunla çalışmış ve uluslararası bir ün kazanmış olan Todd Bolender'dir. "Kiss me Kate!"de aldığı güzel sonuçlar da bu alanda kendisine her zaman güvenilebileceğini ortaya koymuştur. (Bak. AKİS, sayı: 671)

Güçlük bir değil ki..

İşte, bu mevsimin sonlarına doğru, "My Fair Lady"nin nihayet Ankarada oynanması imkânları sağlanabilince, eseri sahneye koymak -ve koregrafisini yapmak- için Cüneyt Gökçerin aklına gelen ilk ad, gene, son yıllarda Almanyada çalışmakta olan, Todd Bolender oldu. Onun bu işi üzerine almayı kabul etmesi, güçlüklerin büyük bir kısmını ortadan kaldırıyordu, ama gene de, yenilecek bir hayli güçlük vardı.

Başta tercüme güçlüğü geliyordu. Bernard Shaw'un Eliza'ya konuşturduğu "Cockney" ağzı İngilizcenin türkçede karşılığını bulmak hiç de kolay değildi. "Pygmalion"un şimdiye kadar sahnemize çıkarılmamış olması da belki bu güçlükten ileri gelmişti. Ama iyi bir tesadüf, eserin dilimize çevrilmesinde iki değerli kalemin, bir oyun yazarıyla bir opera bestecisinin, işbirliği -orijinalin yaratılmasında olduğu gibi- sağlanmıştı: Sevgi Sanlı ile Nevit Kodallı. Birincisi, sağlam İngilizcesinin yanı sıra "Pygmalion"u yakından incelemiş bir Shaw hayranı olarak çeviride en iyi çözüm yollarını bulabilecekti. İkincisi de, bir besteci olarak, özellikle şarkıların dilimize aktarılmasında, prozodi engellerini ortadan kaldırıyordu. Hem, bu işin denemesini, daha önce, "Kiss me Kate!"le yapmışlar, iyi sonuçlar da almışlardı.

Daha başka güçlükler de vardı. Opera bölümü, bu müzikal çalışmasına orkestrası, korosu, balesiyle katılmayı kazanç sayacağı yerde,

Daha başka güçlükler de vardı. Opera bölümü, bu müzikal çalışmasına orkestrası, korosu, balesiyle katılmayı kazanç sayacağı yerde,...

eli bir müzikal...
are'in "Hırçın
me Kate!" üze
Devlet T...

Daha ziyade küçük kıskançlık ve pek basit rekabet hisleriyle Tiyatro bölümüne en küçük bir yardımda bulunmak istemedi. Ama Gökçer bunun da çaresini buldu. Aynı çatı -ve düne kadar kendi yönetimi- altındayken yararlanmadığı bu unsurları başka sanat kurumlarından sağlamakta gecikmedi. Oyunun bir avantajı vardı: Başlıca iki başrol için bu hüviyetlere kalıp gibi oturan iki sanatkar mevcuttu: Cüneyt ve Ayten Gökçer.

Todd Bolender neler diyor?

"My Fair Lady"yi altı hafta gibi kısa bir zamanda sahnemize çıkarmış olan Todd Bolender'le A-KİS yazarı arasında, Ankaradaki çalışmalarla ilgili, şu konuşma geçti:

"— Ankaraya bu üçüncü gelişiniz; intibalarınızı öğrenebilir miyiz?"

"— İlk gelişimde bir okulda, Devlet Konservatuvarında çalışmıştım. İkinci gelişimde Tiyatro, Opera ve Bale bölümlerini içine alan bir toplulukla... Bu sefer yalnız Tiyatro bölümüyle çalışıyorum. Hem oynayan, hem şarkı söyleyen, hem danseden çok kabiliyetli sanatçılarla... Bu sanatçılarla bir lirik tiyatro kurmanın imkânlarını görüyorum. Şüphesiz, eğitilmeleri gerekli. Cüneyt Gökçer'in bu işi başarabileceğini sanıyorum. Dansçılarda, yani şimdi çalıştığımız Bale öğrencilerinde, hissedilir bir gelişme var."

"— Müzikallerde, sizce, en önemli faktör nedir?"

"— Müzik duygusu ve sahne kabiliyeti. Nitekim, iyi kulağı olan aktörler müzikallerde başarı gösteriyorlar."

"— Müzikal komedileri, Devlet sahneleri için, hafif bulanlar var. Daha önce sahneye koyduğunuz 'Kiss me Kate!' konusunda böyle düşünenler olmuştu. Ne dersiniz?"

"— Bazı insanlar yenilikten, 'gelecek'ten korkarlar. Oysa operanın değişmesi, yeni bir form, yeni bir ifade şekli alması gerekli. Bugünkü durumuyla çağımız seyircisi için ilgi çekici olamaz. Dünyanın her yerinde müzikallere gösterilen geniş ilgi, halkın bu konudaki genel eğilimini belli etmiştir. Müzikal,

bence, geleceğin operasına doğru atılmış bir adımdır. Opera, çok iyi söylenmezse, çok iyi yönetilmezse, çok iyi sahneye konulmaz ve oynanmazsa, kötü bir bale temsili gibi, tahammül edilmez bir şey olur. Tabii, geleneksel eserlerden söz ediyorum. Zaten operada modern eser, yok denecek kadar, az... Onun için müzikal, operaya yeni bir kan aşılamak gibi oluyor. Yeni bir şan, yeni bir oyun, yeni bir dans tarzı getiriyor. Yenileşmek isteyen her topluluk, bu denemeyi yapmalıdır."

"— Bir de şöyle düşünenler var:

Opera ve Bale Tiyatrodan ayrıldığına göre, müzikal oynama işini Tiyatro bölümü değil, Opera ve Bale bölümü yapmalıdır..."

"— Bakın, bu daha sıhhatli bir düşünce alâmetidir! Opera ve Bale bölümünü yönetenler de bu düşüncüyü paylaşıyorlarsa, aynı denemeyi yapmalıydılar. Ama unutmamak lazımdır ki, müzikal komedileri, hele başrolleri iyi oynuyabilmek için üstün bir sahne kabiliyeti de çok önemlidir. Bu roller ondan dolayı daha ziyade sahne sanatkarlarına verilmektedir."

Cüneyt ve Ayten Gökçer "My Fair Lady"de
Hoş nağmeler

“— My Fair Lady için ne düşünüyorsunuz?”

“— Nefis bir müzikaldır. Bernard Shaw'un komedisi çok zevkli, çok zarif bir şekilde müzikal haline getirilmiştir. Özellikle şarkılar, Shaw'un esprisine bağlı kalınarak yazılmıştır. Bu bakımdan, bir şaheser sayılabilecek niteliktedir ben- ce.”

“— Sanatçılarımızı nasıl buluyorsunuz?”

“— Eseri, rollerini çok iyi kavradılar. Realist, güçlü bir oyun kabiliyetleri var. Özellikle dört önemli karakterin, Ayten Gökçerle Şahap Akalınm oynadıkları Doolittle'lerle Cüneyt Gökçerin oynadığı Higgins'in ve Asuman Koradın oynadığı Pickering'in çok iyi canlandırılacağına inanıyorum.”

“— Bir de İngiliz oyuncunuz var galiba aralarında?”

“— Evet, Freddy'yi Türkçe oynayan Yorkshire'li bir İngiliz. Güzel sesi var. Yabancı şivesiyle esere bir renk katacaktır.”

“— Koroyu nasıl buluyorsunuz?”

“— Opera Korosu kadar tecrübesi yok belki, ama ses bakımından ondan aşağı değil. Fizik bakımından da daha genç, daha avantajlı... Hem, canla başla, seve seve çalışıyorlar.”

“— Prömiyerden sonra, bir süre kalabilecek misiniz?”

“— Ne yazık ki, hayır! Hemen Frankfurt'a döneceğim. Orada, Metropolitan Operadan gelen misafir rejisör, eski arkadaşım Merrill'le 'Satılmış Nişanlı'yı çıkaracağız. Ben balesini hazırlıyacağım.”

Sonuç

Bolender'in sözlerinden de anlaşılacağı gibi, Devlet Tiyatrosu, mevsim sonunda "My Fair Lady"yi sahneye çıkarmakla yeni ve önemli bir hamle yapmıştır. Bu hamle, onun yaratıcı gücünün azalmadığını gösterecek, prestijini de artıracaktır. Eserin Ankarada -bu mevsim için verilen ilk ve son- üç temsiline ait biletlerin birkaç saat içinde koptuğu olması da, Bolender'in müzikal komediler hakkındaki görüşlerini doğrulamaktadır.

Öyle görünüyor ki "My Fair Lady" bu mevsim sonunun ve önümüzdeki mevsimlerin yurt ölçüsünde en önemli sanat olayı olarak geniş yankılar uyandıracak, bu çapta

bir eserin sahnemize çıkarılmış olması da Türk Tiyatrosu için bir kazanç olacaktır.

Bir açıklama

671 sayılı derginizin TIYATRO bölümündeki "Midasın Kulakları Nancy'de" başlıklı haberin ikinci paragrafının aşağıdaki şekilde düzeltilmesini dileriz.

1966 Nancy Uluslararası Tiyatro Festivaline Özdemir Nutku yönetimindeki Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Tiyatro kürsüsü değil, An-

kara Deneme Sahnesi, Yılmaz Onayın yönettiği ve Nihat Asyalı tarafından Yaşar Kemal'in bir romanından oyun haline getirilen "Uzundere" ile katılmış ve Festival büyük ödülünü almıştır. Derginizde sözü edilen grup, Özdemir Nutku yönetiminde, aynı festivale 1965 yılında katılmış ve mansiyon almıştır. Sayın Özdemir Nutkunun ve yönettiği grubun Ankara Deneme Sahnesi ve 1966 Nancy Festivalinde büyük ödül alan oyunla hiç bir ilgileri bulunmamaktadır.

Ankara Deneme Sahnesi

BU ADAMLARI TANIYOR MUSUNUZ?

(AKIS: 193)